

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar på betänkandet SOU 2021:77 Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen

(Dnr Ku2021/02071)

Sammanfattning

Studieförbundet Vuxenskolan har verksamhet i landets alla kommuner och varje år når vi över 210 000 unika individer i studiecirklar och flera deltar i två eller fler cirklar. Tillsammans med de öppna arrangemangen, kulturprogram inom tex musik, dans och teater, når vi ca 3,5 miljoner människor med vår verksamhet.

Vi genomförde 2019 över 5 000 kulturprogram för publik och av dem så var över 1 300 för och med målgruppen personer med funktionsnedsättning. 2019 genomförde vi verksamhet inom den breda kulturdefinitionen ca 10 000 studiecirklar med över 72 000 deltagare. I vår verksamhet stöttar vi runt 2 000 band som har studiecirklar på SV. Vi och de andra studieförbunden är de enda som bedriver musikverksamhet inom populärmusik i alla Sveriges kommuner. Vi är landets viktigaste aktör som stöttar fria musikgrupper.

Så, var är studieförbunden i den här utredningen?

Utredningen konstaterar att verksamhet i hela landet och på landsbygder är viktigt, men utöver det finns inga som helst förslag på insatser, förslag på uppdrag eller stimulanser för att nå kulturverksamheter utanför kulturstäderna.

Ett av studieförbundens syften handlar om att bredda delaktighet och intresse för kultur. Det handlar så klart också om deltagande, men vi menar att deltagande i kulturlivet också måste lyfta individens möjlighet att själv delta, skapa och agera. Detta nämns i stort sett inte alls, trots att det är ett av de kulturpolitiska målen och att mycket av det ideella kulturlivet just jobbar med allas möjlighet till bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.

Ett annat område som utredningen helt missar, är området funktionsnedsättning. Här saknas helt perspektiven kring intellektuell funktionsnedsättning (kap. 4.6). De har kanske inte någon egen dator, bor i gruppbostad utan bredband och utan support från omsorgsansordnaren (Ramsten, "Participation through ICT"), deltog i ännu mindre omfattning i kultur redan innan pandemin. Här behövs det stora insatser, för att kommuner och privata utövare ska fokusera på återgång till kulturen.

Studieförbundet Vuxenskolan ställningstaganden

4.4 Deltagandet i kulturlivet påverkas av bostadsort

- Studieförbundet Vuxenskolan tillstyrker utredningens analys kring riskerna att tillgång på kultur utanför kulturstäderna försämras.
- Studieförbundet Vuxenskolan saknar, utifrån en framsynt analys, helt och hållet insatser och stöd som kan komma till rätta med den problematiken.

Det är många gånger vi som folkbildning, och inte minst Studieförbundet Vuxenskolan med verksamhet i alla kommuner, som upprätthåller infrastrukturen lokalt. Det handlar om såväl möjliggörandet för andra föreningar som våra egna arrangerade kulturupplevelser. Vi finns i varje kommun med t ex lokaler, relationer, närhet och personal. Att vi är ett nav i det ideella kulturlivet är ingen hemlighet, vilket t ex Myndigheten för kulturanalys visar (Kulturvanor, Myndigheten för kulturanalys (2016:1), 2016.). Det är därför bekymmersamt att folkbildningen varken nämns eller anses vara en del av de återstart som skisseras i och med utredningen.

4.6 Personer med funktionsnedsättning är mindre delaktiga i kulturlivet

- Studieförbundet Vuxenskolan saknar helt en analys av målgruppen personer med intellektuell funktionsnedsättning. Utredningen gör det enkelt för sig när den främst tittar på fysiska funktionshinder.
- Studieförbundet Vuxenskolan föreslår att en särskild satsning görs på att tillgängliggöra kulturlivet för målgruppen, utifrån FN konventionen.

Det framstår med all tydlighet i FN-konventionen t ex. artikel 30.2 *"Konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande."*

Kulturutövare med funktionshinder ska ges möjlighet att verka och deras uttryck ska möta en allmänhet. Kultur handlar således inte enbart om att tillgängliggöra konsumtion av kultur.

7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

- Studieförbundet Vuxenskolan tillstyrker att utredningen så föredömligt lyfter så väl hela landet som ett breddat deltagande och att riva hinder.
- Studieförbundet Vuxenskolan hade gärna sett ett uppdrag att följa upp, samordna och att stärka kunskapen kring målgrupper som inte nås, då två år är kort tid för de grupperna.
- Studieförbundet Vuxenskolan tillstyrker att utredningens förslag att stödja kultursamverkansmodellen. Men vi ser en risk att den ideella kulturen, som vilket utredningen också skriver, går på knäna, kommer ha svårt att prioritera att vara delaktiga i detta samarbete.

Utredningen problematiserar kring att det är kort tid med två år, men landar ändå i att det ska vara möjligt att på två år återupprätta kontakten med målgrupper som kulturlivet tappat. Detta kommer att innebära att de enklaste målgrupperna nås först, de som själva hittar tillbaka eller de som finns nära kulturinstitutionerna. De som är svåra att nå, och var så redan innan pandemin, kommer att stå sist i den kön av prioriteringar, och antagligen falla utanför hela återstartssatsningen.

7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd

- Studieförbundet Vuxenskolan tar inte ställning i frågan om kulturcheckar men vill med kraft markera att om dessa checkar blir verklighet och ska vara tillgängliga för människor i hela landet och för ideella kulturaktörer, måste även SNI-koden 85.593 för studieförbund inkluderas. Allt annat vore orimligt.

År 2017 fick studieförbunden tillsammans 20 miljoner besök på våra kulturprogram, så som konserter, utställningar, föreläsningar med mera. Det är fler besök än Sveriges biografier samma år, vilket endast nådde 17 miljoner besök. Studieförbunden är därför en nyckel för att målsättningen ska uppnås.

7.2.5 Stärk stödet till musikarrangörer

- Studieförbundet Vuxenskolan vill med kraft markera att svenskt musikliv inte står och faller endast med kommersiella musikarrangörer. Här behöver synsättet breddas för att också inkludera de ideella arrangörerna inom musikområdet, så som folkbildningen.
- Förstärk Folkbildningsrådet med motsvarande anslag under 2022-2023 för att stötta livemusik av och med fria musikgrupper i alla Sveriges kommuner.

Studieförbunden är kanske Sveriges största musik- och kulturarrangörer. Den rollen behöver legitimeras som en viktig del av svenskt musikunder. Studieförbunden gemensamt räknade år 2017 till över 14 000 band, 265 musikhus och över 3000 replokaler. Detta kan jämföras med att Kulturrådet samma år gav stöd till 260 fria musikgrupper, i form av verksamhets- och turnéstöd. Folkbildningen är kanske den enskilt viktigaste infrastrukturen för amatörkultur i hela landet, både som möjliggörare för eget skapande och framträdande men också för ett rikt kulturliv lokalt.

7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer

- Studieförbundet Vuxenskolan föreslår att en förstärkning av Folkbildningsrådet görs med motsvarande bidrag som Kulturrådet, för att rusta folkbildningen för att nå ännu fler människor.

Studieförbundet Vuxenskolan har verksamhet i landets alla 290 kommuner. Det är viktigt för att kunna uppfylla statens syften med stödet till folkbildningen, så att alla människor, oberoende av var de bor, kan bilda sig, påverka sina liv och påverka samhället runt dem. Men det här är inte bara viktigt för staten – utan också för kommuner och regioner. Ändå minskade de kommunala bidragen till folkbildningen med 66 procent mellan 1992 och 2017 – och de regionala stöden minskade med 33 procent under samma period, samtidigt som de statliga anslagen bara ökade med åtta procent. Det här innebär förstås att de totala medlen till studieförbunden har minskat ordentligt.

Ändå fortsätter vi att erbjuda verksamhet även i de kommuner där anslagen minskar som mest. Studieförbunden samlar störst andel deltagare i förhållande till befolkningen på landsbygden och på mindre orter. Det betyder åtminstone än så länge, att alla kan njuta av och skapa kultur, gå i en skrivarcirkel och starta ett rockband – bland så mycket mer – oavsett var en bor.

Ulrika Heie, förbundsordförande
Studieförbundet Vuxenskolan